

Stockholm 2005-01-27

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet

Ink 2005 -01- 27

Dnr 050-2083-2004/05

Anmälan av näringsminister Thomas Östros

Härmed anmäler jag näringsminister Thomas Östros till granskning av konstitutionsutskottet för felaktig ägarstyrning av det statliga företaget Vattenfall AB. Granskningen bör inriktas på regeringens bristande styrning av Vattenfall i förhållande till riksdagens återkommande ställningstaganden i flera viktiga principiella frågor. Denna KU-anmälan föranleds av näringsministerns reaktion på och underlåtenhet att agera i samband med Vattenfalls planerade expansion i Danmark och budet på Elsam den 17 januari 2005.

Näringsministern och regeringen bryter mot riksdagsbesluten att Vattenfall ska vara en del av omställningen av energisystemet.

Regeringen har gett Vattenfall en ledande roll i omställningen av miljö- och klimatpolitiken. Enligt återkommande riksdagsbeslut 1997 och 2002 är Vattenfalls aktiva medverkan av avgörande betydelse för omställningen av energisystemet. Senast i årets regeringsförklaring sade statsminister Göran Persson att "en sammanhållen klimat- och energipolitik utvecklas. Vattenfall ska ta en ledande roll i omställningen till förnybar energi."

Trots detta så har regeringen under flera år underlåtit att se till att Vattenfall uppfyller de miljöpolitiska målen. Riksrevisionen har kritiserat regeringens bristande styrning i rapporten "Vattenfall AB – uppdrag och statens styrning." (RiR 2004:18). Regeringen har fått kritik för sin bristande ägarstyrning vilket har möjliggjort Vattenfalls investeringar (cirka 70 miljarder) i tysk kolkraft.

När nu Vattenfall lägger bud på ytterligare kolkraftföretag så underlåter regeringen ånyo att reagera. Näringsministern hade inget att erinra när Vattenfall 17 januari i år lade ett bud på danska Elsam. Näringsministerns kommentarer går enbart ut på att Vattenfalls bud är bra om det ökar värdet på Vattenfall.

Regeringen bryter mot grundlagen

Regeringen borde underställa Vattenfalls planer på att expandera i Danmark ett särskilt ställningstagande från riksdagen. Expansionen i Danmark är en väsentlig förändring av Vattenfalls inriktning. Grundlagen är entydig på detta område. Enligt

Regeringsformen 9 kap. 8-9 §§ har regeringen endast ett förvaltningsmandat för de statliga bolagen. Det innebär att regeringen ska höra riksdagen vid väsentliga förändringar i inriktning och ekonomi för de statliga företagen.

Riksrevisionen konstaterar i sin granskning av Vattenfall (RiR 2004:18) att "beslutet om expansionen i Tyskland handlade om en så väsentlig ändring i bolagets verksamhetsinriktning att den borde ha föranlett ett formellt ställningstagande från ägarförvaltningen. Inför liknande beslutssituationer för statligt helägda bolag bör ägarförvaltningen eller styrelser i dessa bolag verka för ett formellt ställningstagande vid förändrad inriktning". I grunden var Vattenfalls expansion i Tyskland en fråga för riksdagen. På samma sätt är frågan om Vattenfalls planer på att expandera i Danmark en fråga för riksdagen.

Näringsministerns underlåtenhet att ta upp frågan om Vattenfalls expansion i Danmark visar att regeringen inte dragit några lärdomar av kritiken mot regeringen i samband med expansionen i Tyskland. Även affärens omfattning borde föranleda att beslutet underställs riksdagens prövning.

Omöjligt att spåra regeringens ägarstyrning av Vattenfalls expansion i Danmark.

Riksrevisionen har begärt att regeringen ska utveckla den formlösa styrningen av de statliga bolagen så att det i efterhand går att kontrollera beslut om inriktning av de statliga bolagen. Regeringen fick mycket kritik för att transparensen och spårbarheten var undermålig i samband med Vattenfalls ovan nämnda investeringar i Tyskland. Näringsministerns uttalanden i samband med Vattenfalls bud på Elsam reser frågan hur dialogen mellan regeringen och den verkställande ledningen för Vattenfall har gått till.

Eva Flyborg (fp)